

Araştırma Makalesi

Piketty'nin Kapital'indeki Sermaye, Yoksulluk ve Eşitsizlik Yaklaşımı Üzerine Bir Değerlendirme

Yaşar BÜLBÜL¹

ORCID: 0000-0001-8169-2376

Abdulkadir ŞENKAL²

ORCID: 0000-0001-5888-7474

DOI: 10.54752/ct.1325494

Öz: Son elli yılda gelişmiş kapitalist dünyada artan gelir ve servet eşitsizlikleri sorunu, hem sosyal araştırmaların hem de siyasi mücadelenin konusu olmuştur. Bu gelişmeye paralel olarak 1970'lerin ortalarından bu yana küresel olarak eşitsizliğin büyümesini fazlasıyla belgeleyen kapsamlı bir literatür oluşmuştur. Özellikle Fransız ekonomist Thomas Piketty'nin, Batı'daki ekonomik eşitsizliğe ilişkin dönüm noktası niteliğindeki analizi bu açıdan önemli bir yer tutmaktadır. “*Yirmi Birinci Yüzyılda Kapital*” isimli kitap, hem popüler hem de akademik çevrelerde büyük ilgi gören ve kapitalizmin geleceği ile ilgili kapsamlı bir eserdir. Bu kitapta Piketty, ekonomik büyüme teorileri ile fonksiyonel ve kişisel gelir dağılımları arasında bağlantı kurarak kapitalist ekonominin işleyişine dair birleşik bir teori oluşturmaya çalışır. Bunu yaparken aynı zamanda sermaye birikimini ve dağıtımını yönlendiren büyük dinamiklerin neler olduğunu bulmaya çalışır. Ona göre eşitsizliğin uzun vadeli evrimi, servetin yoğunlaşması ve ekonomik büyüme beklentisi ile ilgili sorular, ekonomi politığın merkezinde yer alır. Uzun vadeli tarihsel veri serilerine dayanarak, ekonomik ayrışmanın güçlerinin kapitalizmde egemen olma eğilimindedir. 20. yüzyılı bu kuralın bir istisnası olarak görür ve 21.

¹ Prof.Dr. İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, yasar.bulbul@medeniyet.edu.tr

² Prof.Dr. Kocaeli Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, asenkalg@gmail.com

BÜLBÜL, Y. ŞENKAL, A. (2023) “Piketty'nin Kapital'indeki Sermaye, Yoksulluk ve Eşitsizlik Yaklaşımı Üzerine Bir Değerlendirme”, *Çalışma ve Toplum*, C.3, S.78. s. 2121-2150

Makale Geliş Tarihi: 21.03.2023- Makale Kabul Tarihi: 16.06.2023

yüzyılda kapitalizmi sürdürülebilir kılabacak politikalar önerir. Bu doğrultuda, temel ekonomik ve sosyal kalıpları ortaya çıkarmak için on sekizinci yüzyıla kadar uzanan yirmi ülkeden benzersiz bir veri koleksiyonunu analiz ediyor. Ayrıca zenginlik ve eşitsizliğin tarihsel gelişimini açıklamak için 18. yüzyıla kadar uzanan verileri kullanıyor. Verilerle eşleşen bir model önerir ve bu modeli 21. yüzyılda artan servet eşitsizliğini tahmin etmek için kullanır. Hatta senaryoyu desteklemek için yüksek gelir ve servet üzerinden vergi alınmasını önerir.

Anahtar Kelimeler: Thomas Piketty, Yirmi birinci yüzyılda kapital, Yoksulluk, Eşitsizlik

An Assessment on Capital, Poverty and Inequality Approach in Piketty's Capital

Abstract: The problem of increasing income and wealth inequalities in the developed capitalist world in the last fifty years has been the subject of both social studies and political struggle. In the process, an extensive literature has emerged that amply documents the growth of inequality globally since the mid-1970s. Especially French economist Thomas Piketty's landmark analysis of economic inequality in the West has an important place in this respect. The book “*Capital in the Twenty-First Century*” is a comprehensive work on the future of capitalism, which has received great attention in both popular and academic circles. In this book, Piketty tries to create a unified theory of the workings of the capitalist economy by linking economic growth theories with functional and personal income distributions. While doing this, it also tries to find out what the major dynamics are that drive the accumulation and distribution of capital. For him, questions about the long-term evolution of inequality, the concentration of wealth, and the prospect of economic growth are central to political economy. Based on long-term historical data series, the forces of economic disintegration tend to dominate capitalism. It sees the 20th century as an exception to this rule and proposes policies that will make capitalism sustainable in the 21st century. Piketty analyzes a unique collection of data from twenty countries dating back to the eighteenth century to reveal key economic and social patterns. In this context, he uses data dating back to the 18th century to explain the historical development of wealth and inequality. It proposes a model that matches the data and uses this model to predict rising wealth inequality in the 21st century. He recommends levying taxes on high income and wealth to support this scenario.

Keywords: Thomas Piketty, Capital in the Twenty-First Century, Poverty, Inequality

Giriş

Zenginler ve yoksullar arasındaki uçurum genişlemeye devam ederken, ekonomik eşitsizlik konusundaki hararetili tartışmalar ABD'de ve Avrupa'da siyasi bir ana hareket noktası haline gelmiştir. Bu gelişme çok sayıda akademisyenin ilgisini çekmiş ve çalışmaya konu olmuştur. Özellikle Fransız ekonomist Thomas Piketty tarafından yazılan ve Batı'daki ekonomik eşitsizliğe ilişkin dönüm noktası niteliğindeki analizinin yer aldığı “*Yirmi Birinci Yüzyılda Kapital*” isimli kitap, akademik çevrelerde büyük ilgi gören ve kapitalizmin geleceği hakkında anlamlı ve ikna edici uyarılar sunan, sorgulayıcı bir eserdir. Kitap, eşitsizlikle ilgili ayrıntılı tarihsel istatistiklerin kapsamlı sunumu kadar, yirmi birinci yüzyılda eşitsizliğin devam eden yükselişine dair cesur ve kışkırtıcı öngörülleri ile dikkat çekmiştir. Çoğu insan zenginlerin, zenginleştiğini ve yoksulların yoksullaştığını görebilirken, Piketty bu olguyu sağlam veriler ve analizlerle ortaya koymuştur. Ona göre kapitalizm, gittikçe artan şekilde zenginlik ve eşitsizlik yaratma eğilimi taşımaktadır. Bu yüzden, dünyanın milyarlar kulübünün biriktirdiği 10 rakamlı servetten birkaç sıfırın atılıp atılmaması gerektiğini görmenin zamanı geldiğini belirtiyor.

Kapitalizmin bu adaletsiz dinamiği, serbest piyasaların ders kitaplarında belirtildiği şekilde (örneğin doğal tekeller) veya ekonomik kurumların başarısızlıklarından (bu tekelleri düzenlemedeki başarısızlık gibi) değil, kapitalizmin temel işleyiş biçiminden kaynaklanmaktadır. Bu noktada *Yirmi Birinci Yüzyılda Kapital*, kapitalizmin tarihindeki sosyoekonomik eşitsizliklerin sürdürülebilir ekonomik büyümeyi temelde nasıl tahrip edebileceğini ve yaşanan tahribatın zaman içinde nasıl meydana geldiğini göstermektedir. Piketty ikna edici şekilde, neoliberal politikaların tarihteki en kötü sosyoekonomik eşitsizlikleri nasıl ortaya çıkardığını ayrıntılarıyla belgelemiştir. Analizlerini destekler nitelikte yalnızca sekiz multi-milyarderin küresel nüfusun yarısına eşit miktarda sermayeye sahip olduğunu gösteren son Oxfam raporunda da vurgulanmıştır.

Bu çalışmada Piketty'nin Yirmi Birinci Yüzyılda Kapital adlı kitabının temel kavramsal, tarihsel ve normatif iddialarını inceleyerek eşitlikçi bir topluma doğru nasıl bir yöntem önermeye çalıştığı incelenmektedir. Piketty'nin servet eşitsizliğinin artacağı ve bunu durdurmak için küresel vergilendirmenin gerekli olduğu sonucuna varmak için öne sürdüğü argümanları ve bu argümanların eleştirel bir tartışmasını yapılmaya çalışılmaktadır. Bunun için yazarın eşitsizliğin dinamikleri hakkındaki temel kavramsal ve tarihsel iddialarını ele alarak eşitsizlik ile ilgili açıklamalarının normatif iddiaları ele alınmaktadır. Bu çerçevede Yirmi Birinci Yüzyılda Kapital bir siyaset felsefesi olarak eşitlikçi bir sosyoekonomik sistem için bazı stratejileri ele alarak ve alternatif yaklaşımların belirlenmesinde siyasetin rolünü göstererek gelecek için bir gündem belirlemeye çalışır.

“Patrimonyal Kapitalizmin” Dönüşü ve Yirmi Birinci Yüzyılda Kapital

2014 yılında yayınlanan "*Yirmi Birinci Yüzyılda Kapital*", adlı kitap beklenmedik bir şekilde küresel düzeyde en çok satanlar listesine girmiş ve Piketty medya tarafından bir "*rock yıldızı ekonomist*" olarak tanımlanmıştır. Kitap, uzun vadeli servet ve gelir eşitsizliğinin evrimi etrafında dönen 15 yıllık akademik araştırmanın bir sonucudur. Kitapta çok çeşitli tarihsel istatistikler kullanılmıştır. Piketty'nin Amerika'daki gelir eşitsizliği ile ilgili tahminleri yirminci yüzyıla sınırlı, ancak servet tahminleri 1810 yıllarında başlıyor. Son iki yüzyıldaki en yüksek gelir ve servet paylarındaki uzun dönem eğilimlerini belgelemiştir. İki dağılımın en yüksek % 10'u ve en yüksek % 1'i için zaman serilerini tahmin etmiştir. Piketty, Anthony, Atkinson ve Saez gibi meslektaşlarıyla birlikte Fransa'dan başlayarak, 20'den fazla ülkenin vergi istatistiklerini incelemiş ve edilen verileri kullanarak gelir ve servet dağılımının tarihsel gelişimini araştırmıştır. Bu yaklaşımın temel ampirik katkısı, zenginliğin ve gelir eşitsizliğinin U şeklindeki uzun vadeli bir seyir ortaya çıkarmasıdır. Her ikisi de 19.yüzyılın sonunda, gelirin % 40 ila % 50'si ve servetin % 80 ila % 90'ı toplumun yalnızca % 10'unun elinde toplandığı için yüksekti. 1914 ile 1970 yılları arasındaki daha düşük yoğunlaşma döneminin (kapitalizmin altın çağı) ardından, servet ve gelir eşitsizliği 1980'lerden bu yana yeniden yükselişe geçmiştir.³ Ona göre "[...] ekonomik eğilimler Tanrı'nın eylemleri değildir, [...] ülkeye özgü kurumlar ve

³ Piketty'nin bulgularına göre, 1980 sonrasında sermaye gelirlerindeki eşitsizlik derecesi (tüm dönemlerde olduğu gibi), emek gelirlerinde gözlenenin çok daha üzerindedir. Bu konuda daha geniş kapsamlı bir analiz için bkz, Berrin Ceylan Ataman. (2014), Kitap İncelemesi: Thomas Piketty'nin 21. YY'da Eşitsizlik Dinamiklerini Bir Kıt'a Avrupası Bakış Açısından Değerlendirmesi, *Ankara Üniversitesi, SBF Dergisi*, Cilt: 69 Sayı: 3, 631 - 637

tarihsel koşullar çok farklı eşitsizliklere yol açabilir. Diğer bir deyişle, servet ve gelir yoğunlaşmasının büyüklüğü, büyük ölçüde politik süreçlerden, farklı vergi politikalarından ve dönemlerin özelliklerinden etkilenir (Rieder&Theine,2019:250). Piketty, kapitalizmde eşitsizliğin ekonomik büyüme ile el ele gittiğini gösteren etkileyici miktarda veri sağlamıştır. Prensip olarak, Marx'ın, sermayenin kapitalistlerin elinde yoğunlaşma eğiliminin olduğu iddiasını bol miktarda veriyle desteklediği görülmektedir. Piketty, Marx'ın ünlü eseri "*Kapital*" ile isim benzerliği taşımasına rağmen, girişinde Marksizmi ve komünizmi reddettiğini çok açık bir şekilde ifade etmektedir. Hatta yazar endişeli bir şekilde, "*Markсист sonsuz birikim ilkesi*" dediği şeyi takip etmediğini en başından açıkça ortaya koymaktadır(Beker,2014:168). Buna rağmen sağcı yorumcular tarafından neo-Marksist olmakla suçlanır. Piketty, tüm büyük ulusal ekonomileri kapsayan üç yüzyıllık ampirik verilerle desteklenen 20 yılı aşkın bir çalışmanın ardından, ekonomik eşitsizliğin kapitalizmin teleolojik son noktası olmadığını tespit etmiştir. Daha ziyade, hem kapitalizmin gelişmesinin hem de eşitsizliğin nedeni, toplumların ve ulusların sembolik temellerinin belirli bir yönüne bağlıdır. Hâkim olan ilke, belirli seçkinlerin yalnızca sahip oldukları önemli avantajı hak etmekle kalmayıp, aynı zamanda maddi varlıklarının kapsamına bağlı olarak, gelecekteki değer üretiminden büyük bir payı hak ettikleri fikridir (O'Brien,2020:1313). Bu yüzden kitapta Piketty tarafından, ekonomik büyüme teorileri ile işlevsel ve kişisel gelir dağılımları arasında bağlantı kurarak kapitalist ekonominin işleyişine dair birleşik bir teori sağlar. Uzun vadeli tarihsel veri dizisine dayanarak, ekonomik ayrışmanın güçlerinin (artan gelir eşitsizliği dâhil) kapitalizmde egemen olma eğiliminde olduğunu savunuyor. 21.yüzyılı bu kurala bir istisna olarak görür ve kapitalizmi sürdürülebilir kılacak politikalar önerir(Milanovic,2014:521).

Yirmi Birinci Yüzyılda Kapital, ekonomik sistemin kapitalistlerin dikte ettiği şartlara göre işlemeye bırakıldığında eşitsizliğin kaçınılmaz olduğunu gösteren bir matematiksel model sunar. Piketty'ye göre kapitalizm zamanla zengin ve yoksul arasındaki uçurumu genişletmektedir. Özellikle son yıllarda, yalnızca zenginlerin ve özellikle süper zenginlerin ekonomik büyümeden büyük kazançlar sağladığına yönelik gözlemler çoğalmıştır. Ona göre, bu durum tesadüfi değildir, kapitalist gelişmenin doğasını yansıtır. Bu yasa ünlü $r > g$ 'dir, yani sermaye getiri oranı ekonomik büyüme oranını aşar. Faiz ödemeleri alan kapitalistler, ekonomik büyümeden elde edilen kazançların gittikçe daha büyük bir kısmını devralacak ve zengin ile yoksul arasındaki uçurum genişleyecektir. Ancak zaman içinde bu eğilim durdurulabilir. Bu gerçekleştiğinde, sermaye stoku bir bütün olarak ekonomiden daha hızlı büyür ve sermaye emekten daha fazla pay alır. Bu argümanın cebirsel özü $r > g$ eşitsizliği ile sembolize edilmiş, tarihsel olarak, sermaye getiri oranının ekonomik büyüme oranından daha büyük olduğunu belirtmiştir.

Piketty'nin ABD merkezli olağanüstü başarısının nedenleri nelerdir? Her şeyden

önce kitabın zamanlaması önemlidir. Artan gelir ve servet eşitsizliği, 2008 mali krizi ve bunun sonucu olan Büyük durgunluktan sonra aniden Amerika'da gündemin en önemli konuları haline gelmiştir (Beker,2014:167). Kitabının giriş ve sonuç bölümlerinde klasik politik ekonomi yaklaşımının yeniden canlandırılmasına yönelik çağrılara rağmen sonraki sayfalarda büyük ölçüde anaakım bir analize geri dönmektedir. Bununla birlikte, Piketty'nin sonuçları en iyi şekilde ancak Marksist politik ekonomi çerçevesi içinde anlaşılabilir. Bu nedenle, yirminci yüzyılın başlarından ortalarına kadar “*eşitlikçi istisnacılıktan*” çıkarılabilecek dersler oldukça karışıktır. Buradan çıkarılacak sonuç, çoğumuzun gelişmiş ekonomilerin nasıl işlediğine dair sürekli erişilebilir seçenekler hayal etmeye hazır olacağımız kapsayıcı, görece eşitlikçi bir kapitalizm biçiminin aslında tarihsel bir anormallik olarak görülebileceğini düşünmek olacaktır. Aslında bu durum korkunç bir uluslararası çatışma ve sermaye atışı döneminin ardından mümkün olmuştur. Öte yandan, sermayeyi kamulaştırma, adil vergileme, ılımlı para politikası uygulama veya güçlü toplu pazarlık için bir çerçeve oluşturacak şekilde sendikalar güçlendirme kararları, kamuoyuna yönelik siyasi kararlardır. Bu nedenle, yirmi birinci yüzyılda kapitalizmi ehliştirmek zorlu bir görev olabilir, ancak kontrol edemediğimiz ekonomik güçler karşısında çaresiz değiliz (O'Neill,2017:3465).

Piketty: Eşitsizlik, Yoksulluk ve Kapitalizm

Piketty'nin kapitalizmin “*temel yasaları*” na ilişkin açıklaması görece basittir ve kapitalist ekonomilerde zaman içinde daha büyük eşitsizliğe yol açan “*ayrışma*” için güçlü arka plan sağlar (O'Neill,2017:347). Eşitsizliğin geleneksel açıklaması “*kapitalizmi suçlamak*” olsa da bunu bir olgunun beyanından çok ampirik bir soru olarak incelemektedir. Ekonomik eşitsizliğin kaçınılmazlığını sorgulayarak başlar. Bu, onu, üretimi artırmak için teknoloji olarak kapitalizmin gücü arasındaki ilişkiyi ve gelişmiş ülkelerde bu üretimin faydaları ve değerinin sosyal kategoriler arasında dağılımı sorununu titizlikle değerlendirmesine yol açmıştır. Yani, ona ilişkinin nedensel mi yoksa sahte mi olduğunu ve durum ne olursa olsun ne yapılabileceğini ampirik olarak belirlemesine izin vermiştir (O'Brien,2020:1314).

Kapitalizm, mülkiyet gelirinin dağılımındaki eşitsizliği artırma eğilimindedir, ancak durum, sermaye ile emek arasındaki eşitsizlikte olduğu kadar basit değildir. Kapitalizm, eksik rekabet nedeniyle büyük şirketler için iflası neredeyse ortadan kaldırmıştır. Piyasa faaliyetlerinin tüm düzenlemeleri, sonuçları sermaye ve emek açısından daha az değişken hale getirmiştir. Neoliberalizm, kapitalistleri üretken olsun ya da olmasın her türlü fırsatı değerlendirme konusunda serbest bırakarak, başarı ve başarısızlık yaratır. Neoliberal yeniden yapılanmanın eşitsizlik yaratan etkisi en yüksek emek geliri elde edenleri (sporcular, aktörler) ve mülk gelirinin dağılımını etkileyen “*kazanan hepsini alır*” ekonomisini yaratmıştır.

Ekonomik eşitsizliği, normatif yapıların davranışı yoluyla ekonomik sonuçları nasıl şekillendirdiğiyle ilgilenen kurumsal bir sorun olarak ele almaktadır. Eşitliği, kişinin seçimine göre bir yaşam sürdürme ve aşırı yoksunluktan korunma fırsatlarının eşitliği şeklinde ifade eder. Bu anlamda eşitlik, uzun vadeli refahı tamamlayıcı niteliktedir. Eşitlik, kalkınmayı iki şekilde etkiler: güç ve refah eşitsizlikleri, üretken kaynakların israfına ve verimsiz kullanımına neden olur ve kurumsal gelişmeyi bozar. Ekonomik eşitsizlik, daha fazla ekonomik eşitsizlikle sonuçlanan siyasi güç eşitsizliğinin temelidir (Kulkarni, Gaiha,2020:3). Piketty kitapta küresel eşitsizliğin dünya çapında neoliberal kapitalizmin dâhili bir özelliği olduğunu göstermiştir. İngiltere'de ve "*zengin dünya*"nın başka yerlerinde bu eşitsizlik, ekonomik büyüme, kemer sıkma ve gıda bankalarından aslan payını % 1 artmasıyla kendini gösteriyor. Buna karşılık Ortadoğu'da, yoksulluk, kalkınma eksikliği ve seçkinler için verilen savaşların yıkımı tüm bölgede terörizm için bir ortam yaratmıştır.

Piketty için sermaye, eşitsizlikler için bir temeldir ve asıl konusu eşitsizliklerdir. Eşitsizlik sorunu kitabının merkezinde yer alır ve genellikle orijinal tablolar ve verilerden oluşan geniş bir koleksiyon sunar. Bununla birlikte, vurgulanan her zaman gelir eşitsizlikleridir. İstatistiksel eşitsizlikleri, onları hem tezahür eden hem de kısmen maskeleyen yapısal sosyal ilişkilerle asla ilişkilendirmez. Buradaki vizyonu yine olağanüstüdür. Kitaptaki istatistiksel veri bolluğu bunun belirtisidir. Dolayısıyla, Piketty'nin çalışması ile tanımlanan gerçeklik basittir, hatta totolojiktir. Bir şeyler sunarken, sermaye adaletsiz bir şekilde dağılmıştır; bu nedenle keskin bir eşitsizlik vardır, ancak ideolojik gerekçelerle örtülmüştür. Yazara göre, sermayenin adil dağılmasına ve eşitsizliğe son vermek için ideolojik çerçeveden kopmak yeterli olacaktır. Eşitsizliğin oluşumunda temel olan bu ideoloji vizyonu, *Sermaye ve İdeolojinin* büyük yeniliği olarak sunulur. En önemlisi, Marx'ın materyalist görüşünün doğrudan karşısındadır.⁴ Bununla birlikte, Marx'ın vizyonuna karşı böyle bir saldırı en azından sağlam bir temele ihtiyaç duymaktadır. Bunun nedeni, Marx'ın ifade ettiği felsefi bir "*idealizm*" in izini görüyor olmasıdır.

Ülke içi ve ülkelerarası eşitsizlikler dünya ekonomisinde karşılıklı etkileşim içindedir. Sermayenin ve emeğin gelir paylarının artan kutuplaşması, eşit derecede kutuplaşmış bir küresel işbölümüne gömülüdür. O halde *Kapital*'de vurgulanan ana mesaj, mevcut eğilimlerin devam etmesi halinde, gelecekteki servet ve gelir dağılımının, '*rantiyeciler toplumu*' olarak adlandırdığı bir dönem olan 20. yüzyılın başlarına benzeyeceği yönündedir (Piketty, 2014:282). Piketty, demokratik, görece eşitlikçi bir toplumun, rantyecilerden oluşan bir topluma tercih edilmesi gerektiğini belirtmektedir. Bu yüzden kitapta sık sık "*meritokراسی*" kavramına atıfta bulunur

⁴ <https://www.jacobinmag.com/2020/10/thomas-piketty-class-struggle-book-review>

(Ataman,2014:635). Meritokrasi'de kayırma yoktur, toplum içerisinde bireyler yetenekleri ölçüsünde rol alır. Ama zengin toplumlarda çok uçta meritokrasi eşitsizlik yaratabilir. Rawls'un fırsat eşitliği ilkesini onaylaması gibi, Piketty'de meritokrasiyi demokratik adalet vizyonunun merkezinde görmektedir. Ancak, bu benzerlikten ziyade Rawls gibi, meritokrasi yanlısı değil, ancak ılımlı bir inancı olması dikkat çekicidir (O'Neill,2017:345).

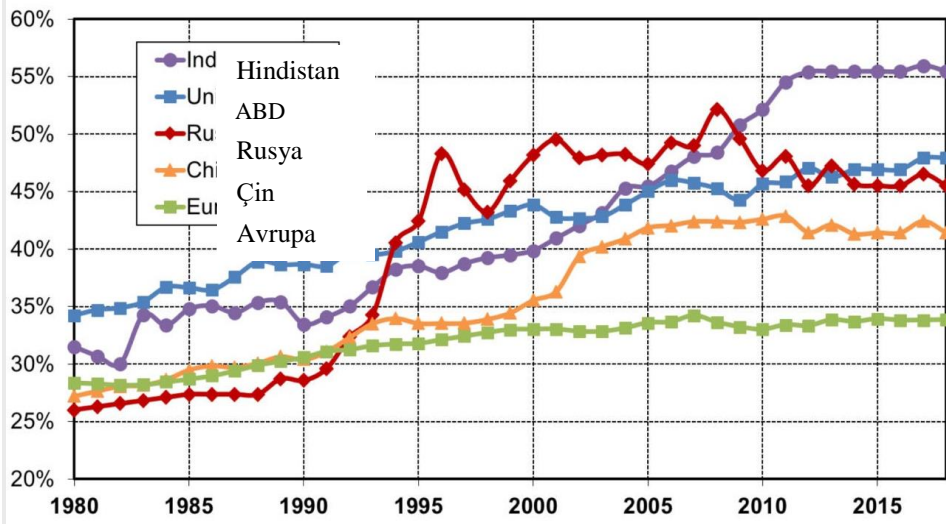
Yoksulluk ve Eşitsizliğin Evrimi: Piketty Perspektifi

Piketty'nin eleştirisi çok eskilere uzanıyor. Babür İmparatorluğu döneminde Hindistan'daki "*eşitsizlik rejimlerini*", Batı Hint Adaları'ndaki köle kolonilerini ve Sovyet sonrası cumhuriyetleri araştırıyor. Sanayi Devrimi'nin çok gerisinde arama yaparak, ardından dünyayı kapsayacak şekilde genişleterek, eşitsizliğin mantığına dayandırmadan genel refahı teşvik eden bir ekonomi politik model bulmayı umuyordu. Ekonomik eğilim çizgileri ve üretim işlevlerinde zamanın aksamasına neden olan makro-kurumsal gerilimleri açıklamayı ümit ederek yığınla ulusal hesap verisi biriktirmiştir(O'Brien,2020:1314).

Piketty, artan eşitsizliğin kapitalizmin özünde var olan bir sorun olduğunu ima etmekle birlikte, tamamen politik ve ideolojik tercih meselesi olduğunu öne sürüyor. Bu çerçevede *Kapital*, öncelikle servet ve yıllık gelir dağılımındaki değişiklikleri tanımlar ve analiz eder. Piketty kitapta ABD'de servet dağılımının en üst payları üzerindeki tarihsel zaman serilerini yeniden üretip değerlendiriyor. Kitap, eşitsizlikle ilgili ayrıntılı tarihsel istatistiklerin kapsamlı sunumu kadar, yirmi birinci yüzyılda eşitsizliğin devam eden yükselişine dair cesur ve kışkırtıcı öngörülerini ile de dikkat çekmiştir(Sutch,2017:2). Ona göre, eşitsizliklerin sorumlusu kapitalist sistemin kendisi değil, özel kurumsal organizasyonudur. Bu yüzden uygun politikalarla bunun dengelenebileceğine inanmaktadır(Robinson,2017:242). Yazar kitapta, ekonomik kalkınma ile gelir ve refah dağılımı arasındaki etkileşim üzerine önemli tarihsel ve teorik çalışmalar yapmış ve yirminci yüzyılın başlarından 2010 yılına kadar servetin dağılımını tahmin etmek için iki temel kaynak kullanmıştır(Piketty, 2014:365). Bunlardan biri, İç Gelir Dairesi'nde dosyalanan ve Wojciech Kopczuk ve Emmanuel Saez, tarafından analiz edilen emlak vergisi beyannamelerinin arşividir (Kopczuk and Saez, 2004:447). İkinci kaynak, Federal Rezerv'in Fon Akışı birimi tarafından gerçekleştirilen periyodik Tüketici Finansmanı Araştırmasıdır (SCF). Bu anketler, çok zenginlerin yüksek hızda örneklemesini içerir ve 1962, 1969, 1983, 1989, 1992, 1995, 1998, 2001, 2004, 2007, 2009, 2010 ve 2013 yıllarında düzensiz olarak yapılmıştır (Sutch,2017:12). Özellikle, şu anda küresel eşitsizlik verilerinin kaynağı olan Dünya Servet ve Gelir Veritabanında bulunan, milli gelirdeki en yüksek gelir paylarının uzun vadeli evrimi üzerine son literatürün başlatıcısıdır. Bu çalışmalar, Simon Kuznets'in öne sürdüğü kalkınma ve eşitsizlik arasındaki iyimser ilişkiyi kökten sorgulamaya ve gelir/servet

dağılımının tarihsel evriminde siyasi, sosyal ve mali kurumların rolünü vurgulamaya yol açmıştır. Çoğu durumda, ülkelerarasındaki eşitsizliklerin tarihsel kökleri kölelik ve sömürgecilikte yatmaktadır.

Tablo.1. Dünyada Eşitsizliğin Artışı, 1980-2018

Kaynak: piketty.pse.ens.fr/ideology.et

Tablo.1'e göre en yüksek ondalık dilimin (en yüksek gelirlielerin %10'u) toplam milli gelir içindeki payı dünyanın farklı yerlerinde %26 ila 34 ve 2018'de %34 ila 56 arasında değişiyordu. Eşitsizlik her yerde artmış, ancak artışın boyutu ülkeden ülkeye, kalkınmanın her seviyesinde keskin bir şekilde değişmiştir. Bu artış ABD'de, Avrupa, Hindistan ve Çin'den daha fazlaydı. Bu durum, zenginlerin, toplumun geri kalanından daha hızlı servet biriktirebilecekleri anlamına gelir (Piketty, 2014:362). Piketty, gelir eşitsizliğine ilişkin açıklaması, sermaye getirisinin ekonomik büyümeden fazla olduğunda arttığı ve ekonomik büyümenin sermayenin getirisinden daha yüksek olduğunda ise azaldığı iddiasına dayanır. Bunu, kapitalizm altında büyümenin işçilerin kapitalistler tarafından sömürülmesine bağlı olduğu şeklindeki Marksist görüşten uzak "*kapitalizmin merkezi çelişkisi*" olarak adlandırıyor (Piketty,2014:626). Bu literatürdeki ortak unsur, sermaye ve emeğin çıkarlarını birbirine zıt olarak tasvir etmesidir. Çünkü ekonomik güce sahip olanlar onu siyasi güç elde etmek için kullanabilir ve sonra kendi yararına çalışan politikalar oluşturmak için hükümeti etkileyebilir. Sermayenin ve emeğin farklı çıkarlarını piyasa güçlerinin bir ürünü olarak gören Piketty'nin aksine, diğer bilim adamları

bunu ekonomik elitlerin hükümetin gücünü kendi çıkarları için kullanmalarına izin veren siyasi yapının sonucu olarak görüyorlar (Randall,2014:200).

Sosyoekonomik eşitsizliği tamamen dağılımsal terimlerle gören bir ekonomist, "*optimal eşitsizlik düzeyini*" gösteren basit bir formül sunmaya çalışabilir. Piketty ise aksine, daha çok sosyal bir eşitlikçidir. Ona göre eşitsizliğin normatif önemi, biraz geç kalmış unsurları bir araya getirildiğinde, hem politik hem de ekonomik alanlarda ve özellikle hipermeritokraziye yönelik eleştirisinde hem prosedürel adaletsizlik hem de oligarşik siyasi tahakküm hakkındaki endişeleri içeren çeşitli eşitlikçi düşünceler ortaya koymaktadır (O'Neill,2014:198). Kısaca, eşitsizlik, ücretleri sadece Vancouver'da değil, hemen hemen her yerde konut maliyetlerinden ayırdığını söylemiştir. Öyle ki hiçbir yeni inşaat bu sorunu çözemeyecektir. Sorun arz değil, eşitsizliktir. Piketty, bunun orta sınıfin bir dizi felaketin yol açtığı tarihi bir kaza olduğunu açıklamıştır: I. Dünya Savaşı, 29.Buhranı ve ardından II. Dünya Savaşı. Bu üç ardışık olay zenginlerin portföylerini yok etmiş ve eşitsizliği azaltmıştır. Bu dönemde zenginlerin serveti, fabrikalara atılan bombalarla, % 90 marjinal vergi oranıyla ve yatırımcılara savaş zamanı borçlarının sihirli bir şekilde ortadan kalktığı anlamına gelen enflasyonla yok edilmiştir. Zenginlerin kayıpları, yeniden canlanan II. Dünya Savaşı sonrası ekonomiyle birleştiğinde, (1950'den 1980'e) küresel zenginleri destekleyen hileli oyunun otuz yıllık bir ara vermesi anlamına geliyordu. İlk kez ücretli çalışanlar üretkenlik kazançlarından makul bir pay aldılar. Piketty'ye göre, 1980'lerde kapitalizmin kuralları, zenginleri ve şirketleri destekleyen Reagan-Thatcher Devrimi'nin ardından çökmüş ve hükümetlerin düzenleyici rolünü azaltmıştır.

Piketty'de Refah Devleti, Eşitsizlik ve Bölüşüm

Modern refah devleti, öncelikle eşitlik veya sosyal adaletle ilgilenir. Genel olarak eşitsizliği azaltma eğilimindedir. Tarih boyunca sosyal harcamaların sınırlı bir etkisi olmuş ve sosyal eşitsizlikler büyük ölçüde artmıştır. Ek olarak, refah devletinin bazı uygulamaları eşitsizliği sürdürebilir veya artırabilir. Çünkü devletler, ekonomik verimlilik, büyüme ve fırsat eşitliği için kamu mallarını finanse etmek ve düzenleyici standartları uygulamak için vergilerden ve düzenlemelerden yararlanır. Ekonomik ve toplumsal yaşamda devletin rolünün geçirdiği değişimi ölçmenin en basit yolu vergi ve diğer yükümlülüklerin milli gelirdeki ağırlığını incelemektir (Piketty,2014:511). Ancak vergiler ve düzenlemeler makul ölçüde etkili bir devlet gerektirir. Genellikle, servet ve gelir yoğunlaşmasında artışlara yol açan şey, tam da devletin bu temel rolü etkili bir şekilde oynamamasıdır (Birdsall,2014). Örneğin, yükseköğrenime harcama eşitsizliğini artırabilir. Dolayısıyla, sosyal harcamalar devlete meşruiyet sağlamış olsa da, eşitsizlik üzerinde yalnızca sınırlı bir etkiye sahip olmuştur (Piachaud,2014:698). Benzer bir şekilde, 1920'lerde başlayan "*refah ve mali devlet*" analizinde, toplumsal mücadelelerin ve ekonomik bağlamın önemini

küçümsemekte ve böyle bir devleti yalnızca bir "*fikir koalisyonunun*" etkisi olarak tanımlamaktadır.

Refah programları ile sosyo-politik gerilimler arasındaki ilişkinin derin tarihsel kökleri vardır. Otto von Bismarck, sendikaların sosyal istikrarsızlık tehdidine bir yanıt olarak 19. yüzyılın sonlarında dünyanın ilk sosyal sigorta programını başlatmıştır. Akabinde refah transferlerini potansiyel istikrarsızlığı azaltmak için kullanma fikri 20. yüzyılın başlarında Avrupa'ya hızla yayılmış ve devletler ile vatandaşlar arasındaki sosyal sözleşmenin merkezi bir parçası haline gelmiştir. Ancak refah harcamaları 1980'lerden bu yana dünya genelinde büyük ölçüde azalması ile birlikte eşitsizliğin ve sosyal gerilimlerin aynı anda artması şaşırtıcı olmayabilir. Piketty'nin verilerine göre, 2008 ile 2013 yılları arasında 34 OECD ülkesinde, sosyal harcamaların gayri safi yurtiçi hâsılaya oranı ortalama % 2 artmıştır (OECD, 2014). Elbette ki bu, gayri safi yurtiçi hâsılının pek çok ülkede durgun olduğu veya düştüğü için sosyal harcamaların hızla arttığı anlamına gelmez. Resesyonun sosyal harcamalar üzerindeki etkilerinin artık bittiğini ve gelecekte eski büyüme sürecine döneceğini de ima etmez. Örneğin İngiltere'de sosyal harcamalardaki kesintilerin büyük bir kısmı henüz yürürlüğe girmemiştir. Ancak durgunluğun gayri safi yurtiçi hâsıla oranı olarak sosyal harcamalarda büyük kesintilere yol açtığı yönündeki yaygın izlenim, en azından şimdiye kadar doğru değildir. Piketty, refah devletini modern gelişmiş ekonomiler için vazgeçilmez bir unsur olarak görüyor. Ona göre gelişmekte olan dünyada ne tür bir refah devletinin ortaya çıkacağı sorusu, gezegenin geleceği için büyük önem taşımaktadır. Bu yüzden bugün dünyanın tüm gelişmiş ülkelerinde, refah devleti inşa etmek, modernleşme ve ekonomik kalkınma sürecinin önemli bir parçası olmuştur (Piketty, 2014:518).

Bu çerçevede yazar, refah devletini savunuyor ancak bunu büyük ölçüde vergi birimleri arasındaki dağılım ve yeniden dağıtım açısından tartışıyor. Bu, sosyal politikanın cinsiyet, ırk, engellilik ve cinsel yönelim ile ilgili gelir ve fırsatların tanınması ve yeniden dağıtımının teşvik edilmesindeki önemli rolünü ihmal etmektedir. Piketty sağlığı etkileyen eşitsizlikleri veya konut politikalarının konut fiyatları ve refah dağılımı üzerindeki etkisini de dikkate almaz. Özellikle sosyal güvenliğe yönelik yaklaşımının basit olduğu ve politik hedeflerin rekabetinden dolayı karmaşıklığı azalttığı iddia edilmektedir. Vergilendirme konusunda iki temel önerisi vardır. Birincisi, aşamalı vergilendirmeyi savunur ve küresel bir sermaye vergisi önerir. İkinci öneri, ulus devletler dünyasında küresel vergilendirme arayışında büyük sorunlarla karşılaşmaktadır (Piachaud,2014:698).

Eşitsizlikle ilgili görüşlerinin en yakın olduğu filozof John Rawls'dur (O'Neill, 2017:347). Bu yüzden çalışmasının Rawls'un refah devleti eleştirisini ve demokrasiyi güçlendirdiği iddia edilmektedir. Nitekim çalışması, refah devleti kapitalizminin yalnızca eşitsizliklere izin vermekle kalmayıp, çeşitli yeniden dağıtım

biçimlerinin varlığına rağmen bunlara neden olduğunu ve birleştirdiğini gösteriyor. Daha sonra, Piketty'nin eşitsizliğe çözüm olarak sermaye üzerinden küresel bir artan oranlı vergi önerisi, mülkiyet odaklı bir demokrasinin amaçlarına katkıda bulunabileceğini savunuyor. Rawls ve Piketty'nin bu sentezi, refah devleti kapitalizmine yönelik olarak güçlü bir sol ancak sosyalist olmayan bir eleştiri getiriyor (Vallier, 2019:145). ABD'li iktisatçı Joseph Stiglitz'in iddia ettiği gibi eşitlikçi toplumların daha sağlıklı demokrasileri vardır. Çünkü zengin elitlerin siyasi kurumları yozlaştırma eğilimi daha azdır (Stiglitz,2014:83).

Kısacası, zengin demokrasiler, onlarca yıllık sosyal çatışma ve siyasi uzlaşma üzerine kurulmuş bir sosyal sözleşme temelinde yetenekli ve duyarlı bir devlet inşa ettiler. Bu açıdan refah devletlerinin gelişmiş demokrasiye sahip olmaları önemlidir. Ekonomik büyümeye, birkaç yüz yılı aşkın süredir siyasi gelişme eşlik ederek erdemli bir siyasi ve ekonomik döngü yaratmıştır. Brezilya, Çin ve Hindistan dâhil olmak üzere gelişen piyasalarda, son yirmi yılda ekonomik büyüme, bu erdemli döngünün devreye girme potansiyelini güçlendirmiştir. Yine de, bu ve gelişmekte olan dünyanın daha yoksul ülkelerinde zorluk Piketty'nin belirttiği gibi kapitalizmin içsel eğiliminin eşitsizlik üretmesi ve kontrol edilmediği takdirde ise refah devletini zayıflatacağıdır (Birdsall,2014).

Büyüme, Sermaye/Servet Getirisi ve Eşitsizlik

Piketty, analizini kapitalizmin temel yasaları olarak adlandırdığı iki basit denklem etrafında düzenler. İlk denklem bir muhasebe tanımıdır: Sermayenin milli gelir içindeki payı, sermaye getirisinin ürününe ve sermaye/gelir oranına eşittir. Totolojik ve genellikle çeşitli veri kaynaklarından olsa da, denklem yine de bilgilendiricidir. Çünkü her biri bağımsız olarak ölçülebilen ve açıklanabilen temel değişkenler arasında önemli bir ilişki ifade eder. Örneğin, sermaye/gelir oranı % 600 ve getiri % 5 ise, sermayenin milli gelir içindeki payı % 30'dur. Yazar, sermayeyi şirketler ve devlet tarafından kullanılan her türlü gayrimenkul (konut dahil), finansal ve profesyonel sermaye (tesisler, altyapı, makine, envanter, patentler vb.) olarak tanımlar ve ölçer. Bunların tümü sahip olunabilir ve takas edilebilir. Böylece sermaye, büyük ölçüde piyasa fiyatlarıyla ölçülür (Warshawsky,2016:3). İkinci denklem veya kapitalizmin temel yasası, sermaye/gelir oranının uzun vadede tasarruf oranının enflasyona göre düzeltilmiş koşullarda ekonomik büyüme oranına bölünmesiyle eşit olmasıdır. Örneğin, tasarruf oranı % 10 ve büyüme oranı % 2 ise, uzun vadede sermaye/gelir oranı % 500 olmalıdır. Bu denklemler ekonomik büyüme ve kalkınma teorilerinde temel kavramlar olsa da, eşitsizlik araştırmalarıyla ilgisi, sermaye mülkiyetinin genellikle nüfusun nispeten küçük bir kısmı arasında yoğunlaşmasıdır. Dolayısıyla, sermaye artışı, eşitsizliğin incelenmesi için gerekli kabul edilir (Warshawsky,2016:3). Bu yüzden özel mülkiyeti yeniden düşünmeli ve onu sosyal bir mülkiyet sistemi ile değiştirmeliyiz.

Yirminci yüzyılda bu "yasamın" geçerli olmadığı kısa tarihsel ara dönem boyunca, kapitalist ayrışmanın güçleri, gelirin ve mirasın etkili vergilendirilmesi gibi eşitlikçi politikalarla evcilleştirilmiştir. Temel varsayımı, Soğuk Savaş sonrası sosyal demokrasiden uzaklaşmanın Altın Çağ'ın ekonomik koşullarını yeniden yarattığı yönündeydi (Piketty,2020:23-5). Örneğin savaşlar ve devrimler sermaye birikimini yavaşlatır ve eşitsizliği azaltır. Ancak eşitsizliğe doğru genel eğilim açıktır; yüksek gelir ve refah vergileri ile sınırlandırılması gerekir (Gordon,2018:15). Piketty, Asya ülkelerinin ekonomik koşullardaki değişikliklerden bağımsız olarak tasarruf oranının oldukça istikrarlı olduğunu düşünmektedir. Bu durum zenginlerin çocuklarına miras bırakmalarından kaynaklanmakta ve mirastan kaynaklanan eşitsizliğe yol açmaktadır (Warszawsky,2016:5). Analizi, GSYH büyümesinin eşitsizliğe çare olmadığını gösteriyor. Bilindiği gibi, ekonomik büyüme "herkes kazanır" yanlısamasını yaratır: kapitalistler yüksek kar elde eder, işçiler ise daha iyi ücret alır. Bu şekilde siyasi çatışmayı azaltmak ve çeşitli sosyal grupların taleplerini kontrol altında tutmak daha kolaydır. Ekonomik büyüme sadece ekonomik değil, aynı zamanda elitlerin siyasi istikrarı yönetmeye çalıştığı politik bir projedir. Şimdiye kadar, özellikle akademik çevrelerde ve politika çevrelerinde verilen yanıt göz önüne alındığında, emeği, yalnızca kapitalist ülkelerde değil, eşitsizliğin rolünü değerlendirme ve üstesinden gelme girişimlerinde somut bir etkiye sahip olmayı vaat ediyor. Zenginliğin rolüne değinen Piketty şöyle yazar:

Sermayenin getiri oranı, ekonominin büyüme oranını önemli ölçüde aştığında (on dokuzuncu yüzyıla kadar tarihin büyük bölümünde ve muhtemelen yirmi birinci yüzyılda olduğu gibi), o zaman mantıksal olarak miras alınan servet, çıktı ve gelirden daha hızlı büyür. Miras alınan servete sahip insanlar, sermayenin bir bütün olarak ekonomiden daha hızlı büyüdüğünü görmek için gelirlerinin yalnızca bir kısmını sermayeden kurtarmaya ihtiyaç duyarlar. Bu koşullar altında, miras alınan servetin, bir ömür boyu emekten elde edilen servete geniş bir marjla hâkim olması neredeyse kaçınılmazdır ve sermaye yoğunlaşması, son derece yüksek seviyelere ulaşacaktır. Modern demokratik toplumlar için temel olan meritokratik değerler ve sosyal adalet ilkeleri ile potansiyel olarak uyumsuz seviyelere ulaşacaktır (Piketty, 2014,450).

Piketty, servet birikiminin zaman alan bir süreç olduğunu belirterek servet birikimi ve dağıtım sürecinin "ayrışmaya son derece yüksek bir eşitsizlik düzeyine doğru iten etkili güçler içerdiğine" işaret ederek devam eder (Piketty, 2014:615). Sonuçlarının, Marx'ın sonsuz birikim ve daimi sapma ilkesinin ima ettiğinden daha az kıymet taşıdığını ve kendi modelinde, "ayrışmanın kalıcı olmadığını ve servetin dağıtım için gelecekteki birkaç olası yünden yalnızca biri" olduğunu belirtiyor. Ona göre, eşitsizlikteki eğilimleri anlamak için büyüme ve diğer unsurlar arasındaki ilişkiye bakmak gerekiyor. Önemli bir unsur, "r" (sermayenin/servetin ortalama yıllık getiri oranı, toplam değerinin yüzdesi olarak ifade edilir) ve "g" (milli gelirin büyüme oranı) arasındaki ilişkidir. Kitabın en önemli iddialarından biri, $r > g$ için uzun vadeli bir eğilim olduğu yönündedir. Bu eğilimin eşitsizliği genişlettiğini, çünkü

sermaye/servete verilen ödülün emeğe yapılan ödemelerden daha hızlı arttığını savunuyor. Bu, özellikle yavaş büyüme rejimleri için olasıdır ve analizine göre beklenen gelecek, düşük (demografik ve ekonomik) büyüme ve artan sermaye/refah getirisi nedeniyle artan eşitsizliğin geleceğidir (Rubén, Vuolo, 2015:32). Piketty, ekonomik eşitsizliği belirleyen çeşitli güçlerin karmaşıklığının bilincindedir. Ona göre zenginlik ve gelir eşitsizlikleri konusunda herhangi bir ekonomik determinizme karşı dikkatli olunmalıdır. Servet dağılımının tarihi her zaman politik olmuştur; bu yüzden tamamen ekonomik mekanizmalara indirgenemez (Piketty, 2014:22).

Yüksek eşitsizlik, birçok ülkede büyümeyi olumsuz etkileyebilir. Zenginleri Brezilya'da olduğu gibi kapalı topluluklarda yaşamaya zorlayarak şiddete ve gerilime yol açabilir. 1990'larda Buenos Aires'te 90 kapalı topluluklar vardı. 2001'de 285, 2008'de 541'e yükselmiştir. Sınırlar, çitler ve duvarlar sadece kentsel alanlarda değil, gelişmiş ülkelerde bile artmakta bu da sınıflar arasındaki ayrılmaya neden olmaktadır. Genişleyen eşitsizlikten kaynaklanan sosyal sorunları gösteren birçok araştırmalar da vardır. Örneğin Wilkinson ve Pickett tarafından "*daha eşit toplumların neden her zaman daha iyi olduğunu*" açıklayan *The Spirit Level (Rub Düzeyi)* adlı kitaplarında bu konuda önemli araştırmaları görmek mümkündür (Wilkinson, Pickett, 2010). Daha eşit toplumların genellikle daha mutlu ve fiziksel/zihinsel hastalık, obezite, suç ve şiddet gibi sosyal sorunların daha düşük olduğunu belirtmiştir. Diğer benzer çalışmalarda da daha fazla eşitliğin sürdürülebilir ve barışçıl bir toplum inşa ettiğini göstermektedir.

Ekonomik büyüme negatif olduğunda, bu analiz doğrudur. Ancak büyüme pozitif olduğunda, önermeyi savunmak zordur. Örneğin Çin'de ekonomik büyüme hem ülkeyi daha eşitsiz hale getirmiş hem de yaklaşık bir milyar vatandaşı aşırı yoksulluktan kurtarmıştır. Bu yüzden Piketty eşitlikçi bir toplumun her zaman daha adil olduğunu öne sürer. Ekonomik dengesizlikler rahatsız edicidir, çünkü siyasi güçte dengesizliklere ve tekellerin oluşmasına yol açar. Ancak ekonomik eşitliğin neden ahlaki bir endişe olduğu konusuna nadiren değinir. Ona göre eşitsizlik nihayetinde ne yaptığı için değil, ne olduğu için kötüdür.⁵ Eşitsizlik belirli eşiklere ulaştığında, sosyal çatışmaya ve bazen şiddete yol açabilir. Bu aşamaya gelip gelmemesi eşitsizliği azaltmak için önlem alınıp alınmadığına bağlıdır. Potansiyel istikrarsızlığı önlemek için bir çözüm, refah programları aracılığıyla refahın yeniden dağıtılmasıdır.

Kısacası, ülkelerin ekonomik ve politik kurumları gelişme sürecindedirler; "*gelişmekte olan*" ülkelerdeki eşitsizliğin, g ve r arasındaki ilişkiden çok, ekonomik kurumların zayıflığı ve demokratik siyasetin başarısızlıkları ile ilgilidir. Çünkü kalkınma, vatandaşlarına karşı sorumlu olan, gelişmiş ekonomilerin vatandaşlarının

⁵ <https://www.newyorker.com/magazine/2020/03/09/thomas-piketty-goes-global>

sahip olduğu demokratik ve refah devletini inşa etmekle ilgilidir (Berman,2014). Basitçe ifade etmek gerekirse, gelişmekte olan ülkelerin hükümetleri, refah devletini finanse etmek için vatandaşlarını yeterince vergilendiremezler. Bunun nedeni, vergileri toplamak için siyasi meşruiyetten yoksun olmaları ya da vatandaşların vergi ödeme istekliliği açısından kritik öneme sahip güvenlik, altyapı ve sosyal hizmetleri sunma yeteneklerinin olmamasıdır. Yoksulların büyük çoğunluğu, vergi mükellefleri ile devlet arasında bir sosyal sözleşme fıkriyle bağlantılı olarak hesap verebilir bir hükümet talep edecek mekanizmadan yoksundur (Birdsall,2014).

Piketty'nin Kapital'inde Sermaye, Emek ve Sınıf Mücadelesi

Sermaye-emek ilişkisi, kapitalizmin merkezi sınıf ilişkisidir. Sermaye birikimi bir ekonomik işleyişe yanıt verse bile, süreç politik bir mantığın içine gömülüdür(Hopkin,2014:681). Marksistler için, demografi, göç ve yedek emek ordusu öğelerinin bileşkesi olan “*işgücü arzı*”nın varlığı, yeniden oluşumu, sermaye birikimi ve krizlerle birlikte, kapitalizm çözümlemesinin merkezinde yer alır (Boratav, 2014:600). Bu durum, sermaye birikimini engelleyebilecek ve istikrarsızlığa neden olan sınıf çatışmasına yol açabilecektir. Dolayısıyla birikimin sosyal yapısı, sermaye-emek ilişkisi yüksek düzeyde bir sınıf çatışmasını önleyerek aynı zamanda yüksek kâr oranını teşvik edecek bir düzenlemeye dayanmaktadır. Sermaye-emek ilişkisini, sermaye ile emek arasında uzlaşma yoluyla veya sermayenin emek üzerinde görece hâkimiyetiyle düzenlemenin iki farklı yolu vardır. II. Dünya Savaşı sonrası birikimin sosyal yapısı, sermaye-emek ilişkisini düzenlemenin eski araçlarına, ikincisi ise ikincil araçlara dayanıyordu.

Kapitalizmin II. Dünya Savaşı sonrası versiyonunun sermaye-emek uzlaşmasına dayandığı iyi bilinmektedir. Büyük şirketler sendikalar için meşru bir rol üstlenmeyi kabul ettiğinden, 1930'larda kendilerini işyerinden uzaklaştırmak için önceki girişimlerinden vazgeçtiler (Kotz,2015:55). ABD'deki neoliberal dönem, Reagan yönetiminin sendikalara saldırı için yeşil ışık yakan hava trafik kontrolörleri grevini kırmasıyla başlamıştı. Bunu sendika yoğunluğunda ve geri kalan sendikalı işçilerin ücretlerini ve çalışma koşullarını çok daha az ilerletme becerilerinde istikrarlı bir düşüş izlemiştir(Kotz ve diğerleri, 2019:4). Yakın tarihli bir röportajda kendisine şu soru sorulmuştur:

Neoklasik iktisatçılarla kendilerini rahat hissettikleri bir zeminde iletişim kurma şeklindeki retorik stratejinize rağmen, size göre sadece en tepede olanlar için marjinal verimlilik açıklamalarını reddetmekle kalmayıp, daha genel olarak da reddettiğinizi mi söylüyorsunuz?

Piketty'nin yanıtı şöyleydi:

Evet, sermayenin ve emeğin milli gelir içindeki nispi paylarının tespiti için pazarlık gücünün çok önemli olduğunu düşünüyorum. Bana göre, sendikaların gerilemesi, küreselleşme ve uluslararası yatırımcıların farklı ülkeleri -yalnızca farklı işçi grupları değil, hatta farklı ülkeler- birbirleriyle rekabete sokma olasılıkları, ekonomideki artışa katkıda bulunmuştur (Dolcerocca, Terzioglu,2015).

Bu arada, üretimin kitleselleşmesi nedeniyle sınıf mücadelesi yoğunlaşırken, sermayenin bu ihtiyacı, sosyal demokrasinin geliştirdiği reformist taleplerle keşişmiştir. Her ülkedeki sınıf mücadelesinin yoğunluğu farklı türden refah devletlerinin gelişimini mümkün kılmıştır. Kısacası, bu sadece güçlü argümanlarla kazanılan siyasi veya ideolojik bir değişimden kaynaklanıyordu. Tam tersine, sermayenin yeni ihtiyaçları ile sınıf mücadelesi arasında, yeni bir kapitalist sömürü ve siyasi uzlaşma rejimini belirleyen dinamik bir ilişki vardı. Bu, sosyal demokrat ideolojinin hüküm sürmediği yerde bile-örneğin 1950'lerde Almanya'da olduğu gibi-refah devletinin yine de zamanın üretim tarzına uygun kurulduğunu açıklamaktadır. Ancak bu evrim, Piketty'nin odaklandığı vergi politikası yoluyla bile, hiçbir noktada üretim tarzının kapitalist doğasını değiştirmemiştir. Benzer şekilde, 1970'lerde refah devleti kendini yeni bir baskı altında bulmuş, bu da neoliberalizmin kurulmasına yol açmıştır. Bu dönem temel bir gerçekle karakterize edilmiştir: "*üretkenlik kazanımlarının tükenmesi*." Piketty'nin kitabında unuttuğu bu gerçek, sermaye birikim rejimini de değiştirdiği için önemlidir. Teorik olarak, bu durum kar marjlarında bir azalmaya yol açmalıydı. Bu marjlar, sömürdeki artış sayesinde (başka bir deyişle, ücretlerin verimliliğe oranının değişmesiyle) artmaya devam etmiştir. Ücretlerdeki yüksek işsizlik oranlarının ve güvencesizliğin neden olduğu göreceli düşüşü telafi etmek için, geri dönüş çözümü krediydi. Kâr marjlarındaki bu artış ve fırsat yetersizliği nedeniyle yaşanan durgunlaşma yatırım artışına yol açmamıştır. Böylece karlar temettü olarak dağıtılmış ve finansal piyasalara yeniden yatırılmıştır.⁶ Ancak tüm bunlar eşitsizliği artırmıştır. Eşitsizlikteki artış, üretkenlik kazanımlarının azalmasıyla karşı karşıya kalan neoliberal kapitalizmin bir eklenti değil temel bir unsuru olmuştur.

On dokuzuncu yüzyılda politik iktisatçılar, sermayenin emeğin çıkarlarına karşı işlediğini, kısmen sermaye ve emeğin ikame olarak görülmesi ve kısmen de sermaye sahiplerinin çıkarlarının işçi sınıfının aleyhine işlediği için emeğin çıkarlarına karşı işlediğini düşünüyorlardı. Bu, yirminci yüzyılda ücretlerin marjinal verimlilik ve beşeri sermaye teorilerinin sermaye artışının emeğe yararlı olarak tasvir etmesiyle değişmiştir (Holcombe,2014:199). Ancak yazar, sermayenin emeğin

⁶ <https://www.jacobinmag.com/2020/10/thomas-piketty-class-struggle-book-review>

çıkarlarına aykırı çalıştığını, tıpkı on dokuzuncu yüzyıl bilim adamlarının yaptığı gibi tasvir eder(Piketty,2014:327). Bu süreçte kapitalizm, emeğin pazarlık gücünü büyük ölçüde zayıflatmıştır. Dahası küresel ekonomi, ABD işçilerini başka yerlerdeki düşük ücretli işçilerle rekabete sokmuş ve literatür, bunun, kârlar artmaya devam ederken ücretlerdeki durgunluk veya düşüşte rol oynadığına dair kanıtlar bulmuştur. İşsizliği düşürmeyi hedefleyen makro politikaların terk edilmesi, 1980-2007 yılları arasında emeğin pazarlık gücünü azaltarak yüksek bir işsizlik oranıyla sonuçlanmıştır. Ayrıca çalışma hayatının kural dışılaştırılması bu sektörlerde ücretlerde büyük kesintilere yol açmıştır.

Kilit nokta, kapitalizmin bir bütün olarak nispeten düşük ve istikrarlı bir gelir eşitsizliğini teşvik ederken, aynı zamanda bir bütün olarak eşitsizliği artırmasıdır. Neoliberalizm, sermaye-emek uzlaşmasına dayandığından, emeği birikim ve teknolojik ilerlemeden gelen artan gelirden pay alacak bir konuma yerleştirmiştir. Bretton Woods sistemi yurtdışına sermaye kaçışını sınırlamış ve emeğin diğer ülkelerdeki düşük ücretli işçilerle rekabetten kaynaklanan aşağı yönlü ücret baskısına direnmesini sağlamıştır. Keynesyen talep yönetimi politikaları, emeğin pazarlık gücünü güçlendiren, 1949-73 yılları arasında nispeten düşük bir ortalama işsizlik oranına ulaşmıştır. Temel altyapı sektörlerinin-ulaşım, iletişim, enerji-hükümetlerin düzenlemesi, bu sektörlerdeki sendikaların yüksek ücretler elde etmesini sağlamıştır. Buna ek olarak refah devleti, emeğin pozisyonunu yükseltmiş ve pazarlık gücünü artırmıştır. Artan gelir vergisi, kapitalistlerin vergi sonrası gelirlerini düşürmüştür. İşgücü piyasasının kurumları sınıflar arasındaki gelir eşitsizliğini azaltmıştır. Konsantre endüstrilerde zımnî fiyat işbirliğini içeren kısıtlanmış rekabet, sınırsız rekabet altında ortaya çıkan ücretleri düşürmek için sermaye üzerindeki baskıyı azaltmıştır(Kotz ve diğerleri, 2019:3).

Neoliberal süreçte, emeğin pazarlık gücünün zayıflaması nedeniyle Marx'ın yedek ordu etkisi gözlenmemiştir. Çünkü refah devletindeki kesintiler, emeğin yedek konumunu düşürmüştür. Kurumlar vergisi oranlarındaki indirimler, gelir vergisinin azalması ve artan bordro vergileri, vergi sonrası sermaye-emek eşitsizliğinin genişlemesine katkıda bulunmuştur. Kapitalizmin işgücü piyasası kurumları, daha önce temel endüstrilerdeki güçlü sendikaların, özellikle yeni işe alınan çalışanlar için büyük ücret kesintilerini engelleyemediği için, sınıflar arasında gelir uçurumunun artmasında önemli bir rol oynamıştır. Özellikle yoğun rekabeti, sermayeyi işgücü maliyetlerini düşürmek için her türlü yöntemi kullanmaya zorlamaktadır (Kotz ve diğerleri, 2019:3). Buna karşılık neoliberalizmin emek gelirinin dağılımı üzerinde zıt etkileri de olabilir. Kapitalist süreçte ücretli-kazanan sınıfın küçük bir kısmı başarılı olurken büyük çoğunluğu başarılı olamamıştır. Bundan dolayı "*orta sınıf*" birçok ülkede yok olmuştur. Kapitalizm, ücret eşitsizliğini azaltma eğiliminde olan işçi sınıfı içinde dayanışmayı kolaylaştırırken neoliberalizmin ücret eşitsizliğini artırma eğiliminde olan bireysel çıkar arayışını

teşvik etmiştir (Kotz ve diğerleri,2019:4). Yüksek ücretli çalışanlar, neoliberal sistemin olumsuzluklarına karşı koymayı başarmıştır. Ancak çalışanların büyük bir kısmı eşitsizliğe neden olan neoliberal politikalara karşı koyamamıştır.

Eşitsizlik ve Sosyal Krizler: Eşitsizliğin Maliyeti

Piketty'nin çalışması, fırsatlarla değil, sonuçların eşitsizliğiyle ilgilidir. Geleneksel düşünceye göre ekonomik eşitsizlik seviyesinin artmasında temel sorun fırsat eşitsizliğidir (Birdsall,2014). Bu yüzden çağdaş ana akım iktisatçıların çoğu, gelişmekte olan ülkelerde politikacıların yoksullar için eğitim ve diğer fırsatları artırmaya odaklanmaları ve vergilerle finanse edilen refahın yeniden dağıtımına odaklanmaları gerektiğini savunmaktadır (World Bank,2005). Eğitime yeterince yatırım yapılmaması, tüm sosyal grupları ekonomik büyümenin faydalarından dışlayabilir (Piketty,2014:97). Düşük sınıflar ve çalışan yoksullar için son derece eşitsiz kapitalist kalkınma süreçlerinin insani ve toplumsal maliyeti önemlidir. Eşitsizliğe olan ilginin birincil nedeni bu olmalıdır. Piketty, sınıf mücadelesinin yeniden dağıtım üzerindeki sonuçlarını vurgulamak için Güney Afrika'da Marikana⁷ davasına atıfta bulunmakta ve sosyal adaleti sağlamak için eşitsizlikle mücadele edilmesi gerektiğini belirtmektedir. Bu argümanlardan etkilenenler bile, gelir ve servetin son derece eşitsiz dağılımının ima ettiği zorlukların giderek daha fazla farkına varmaktadır. Eşitsizlik, Davos'ta 2015 yılında yapılan Dünya Ekonomik Forumu'nun gündeminin üst sıralarında yer almıştır. Bunun nedeni, yüksek düzeyde eşitsizliğin ekonomik ve sosyal maliyetlere sahip olmasıdır.

2010 ve 2014 yılları arasında 18 Latin Amerika ülkesinde yapılan araştırmada, protestolara katılanların büyük olasılıkla yeniden dağıtımdan yana olduklarını ve kamu hizmetlerinin, kurumlarının, yolsuzluğun ve daha düşük standartların algılanan başarısızlığından motive oldukları tespit edilmiştir. Ancak bazı ülkeler-örneğin ABD- eşitsizliğe toleranslıdır. Çünkü ABD'nin vergi sistemi, yoksullara fayda sağlamak için daha az kamu harcaması yapmaya ve Avrupa ülkelerine kıyasla sınırlı istihdam yaratmaya meyillidir.⁸ Latin Amerika'da 1990'lardan bu yana yaşanan şiddetli çatışmalardaki düşüşün nedeni, büyük ölçüde şartlı nakit transferleri olmak üzere, hükümetin refah harcamalarındaki artışlara bağlanabilir. Refah transferleri aynı zamanda sosyal çatışmaları önleme potansiyeli vardır. Refah harcamaları yüksek olan ülkelerin daha az çatışma yaşadığı bilinmektedir.

⁷ 2012 yılında Güney Afrika'da *Marikana* madeninde yaşanan kanlı polis operasyonu ile ilgili yürütülen adli soruşturmadır.

⁸<https://theconversation.com/welfare-works-redistribution-is-the-way-to-create-less-violent-less-unequal-societies-128807>

Nakit Transferleri ve Sosyal Yardımlar

Yoksullara nakit transferleri, işsizlik yardımları, çocuk sübvansiyonları ve evrensel sağlık hizmetleri gibi refah politikaları-artan oranlı vergilendirme ile finanse edilir-ekonomik kırılganlıkları ele alarak ve refahı düşük olanlar arasında dayanıklılığı güçlendirerek yoksulluk ve sosyal hoşnutsuzluk döngülerini kırabilir. Daha temelde, 20. yüzyılın başında Avrupa'da olduğu gibi bugün, refah programları, devletler ve vatandaşlar arasındaki sosyal sözleşmenin merkezi bir parçası olmaya devam ettikleri için barış ve istikrarı sürdürebilir. Sosyal sözleşme bozulduğunda, kaybedenler kendilerini dışlanmış hissederken, bazıları servetlerini arttırmaya devam etmektedirler. Ancak eşitsizlikteki artışlar, protestolar, grevler ve otokrasinin artması gibi yüksek toplumsal bedellere yol açabilir. Bu yüzden yeniden dağıtımı gündeme getirmenin tam zamanıdır.⁹ ABD ekonomisindeki gelir eşitsizliği, son yıllarda önemli ölçüde artmıştır. Artışın çoğu gelir dağılımının tepesine yakın olanların elde ettiği kazançlara dayandırılmaktadır.

Kitapta da özellikle vurgulandığı gibi, ABD ekonomisinin krizden önceki 30 yılda, yani 1977'den 2007'ye kadar olan dönemdeki büyümeyi ele alırsak, en zengin % 10'luk kesimin büyümenin dörtte üçüne el koyduğunu görürüz. Dikkatimizi üniversite eğitimi almış çalışanlarla sınırlasak bile, “*ücret eşitsizliğindeki değişikliklerin giderek ücret dağılımının en üst seviyesinde yoğunlaştığı*” sonucuna varırız (Lemieux,2006:197). Analizlere göre, 1970 yılından bu yana gelir eşitsizliğindeki artış, ABD'deki en üst gelir dilimindeki hanehalklarına büyük kazançlar sağlamıştır. Bu grubun dışındaki haneler için, 1970'ten bu yana yeniden dağıtım ayrılan payının ikiye katlanmasına rağmen, refah kayıpları hala önemli gibi görünmektedir (Lansing, Markiewicz,2018:264).

Vergilendirme Yoluyla Yeniden Dağıtım

Geleneksel yeniden dağıtım yöntemleri, ekonomi içindeki bireysel ve kolektif mülkiyet modellerini yeniden yapılandırarak eşitsizliğin temelinde yatan nedenlerle başa çıkmak için yeterince derine inmemiştir. Temel strateji, istikrarlı ve uzun vadede, milli gelirin sermaye payındaki artışın, sadece dar bir plütokrat sınıfı için değil herkes için işe yarayacağı şeklindedir. Bu yüzden eşitlikçi stratejinin sadece savunmadan ziyade proaktif olması gerekiyordu (O'Neill,2017:350). Piketty, çeşitli vesilelerle, yirminci yüzyılda eşitsizlikte meydana gelen azalmayı, kamu kurumlarına olduğu kadar askeri, ekonomik ve politik krizlere de borçlu olan faktörlerin bir kombinasyonu yoluyla açıklamaktadır. İlk olarak, refah devleti aracılığıyla geleneksel yeniden dağıtım biçimleri hem muhtaç kesimlere yapılan transferler hem de toplu kamu hizmetlerinin sağlanması açısından korunmalıdır. Bununla birlikte,

⁹ <https://theconversation.com/welfare-works-redistribution-is-the-way-to-create-less-violent-less-unequal-societies-128807>

1920'ler ve 1970'ler arasında gözlemlenen gelirlerin ve servetin azalması olgusunda bunların her birinin rolü her zaman açıklanamamaktadır. Piketty, yirminci yüzyılın başlarında gelir ve miras üzerindeki artan oranlı vergiler yoluyla uygulanan yeniden dağıtıcı vergi politikalarının esasen iki dünya savaşının meyvesi olduğunu ve onlar olmasaydı sosyal çatışmaların üstesinden gelmenin mümkün olmayacağını belirtmektedir (Delalande,2015:53).

Bu yüzden eşitsizlikle mücadele birçok cephede yapılmalıdır. Marx'tan Piketty ve Dasgupta'ya kadar tüm kitaplarda vurgulandığı gibi, eşitsizlik kapitalizmin işleyen kilit bir mekanizmasıdır. Sosyal adalet meselesi olarak ele alınmalıdır. Dahası, toplumun bir kesimini dışlaması hem ekonomik olarak yaşanmaz hem de sosyal olarak istenmeyen bir hale gelebilir.¹⁰ Piketty, sol partilerin çalışan insanların desteğini kazanması için bu etkiyi tersine çevirmeleri gerektiğini söylüyor. Tepkileri bastırmak için eşitsizlikle ilgili argümanları yeniden ateşlemek istiyor. Yine de bu kesin bir formül değildir. Çünkü daha fazla yeniden dağıtım için seçmenler azınlıkları finanse ettiklerini düşünürse tepki gösterebilir. Özellikle İngiltere, ABD ve Fransa gibi ülkelerde, göçmenlere yapılan sosyal yardımlar konusunda öfke yaşanmaktadır.

Gelir ve servet, özgürlüğün en önemli unsurları arasında ise yoğunlaşmaları özgürlüğün eşit olmayan bir dağılımı ve onu kullanma olasılığını ifade eder. Yeniden dağıtım, sosyal ve politik olduğu kadar ekonomik bir sorundur. Dolayısıyla, Piketty'nin kitabının ekonomik analizinin tüm sosyal düzen için pek çok anlamı vardır (Rubén, Vuolo,2015:52). Çalışma bize toplumların en büyük sorunlarından birinin eşitsizlik olduğunu hatırlatıyor (Piketty, 2014:390-393). Amaç sadece hiçbir şeyi olmayanları doyurmak, yoksulluğu azaltmak değil, eşitsizliği azaltmaktadır. Bu görevde etkili olabilmek için, çok fazlasına sahip olanlar vergilendirilmeli ve miras ve yüksek sermaye/servet getirisi yoluyla servet yoğunlaşmasını durdurulması gerekir. Nihayetinde, eşitsizlik sınıf, cinsiyet, ırk, kast veya coğrafi köken temelinde deneyimlenir. Örneğin Güney Afrika'da *apartheid*¹¹ sistemine değinmeden eşitsizlik anlaşılabilir. Hindistan'da, eşitsizlik sömürgecilik ve kast sisteminden kaynaklanırken ABD'de ırk ayrımcılığına Avrupa'da ise göçle bağlantılıdır.

¹⁰ <https://theconversation.com/why-inequality-matters-for-the-rich-and-the-poor-47804>

¹¹ Apartheid, Afrika'nın güneyinde bulunan Güney Afrika Cumhuriyeti ile bu devlete bağlı Güneybatı Afrika'da 1948-1994 yılları arasında resmî devlet politikası olarak iktidarda bulunan Ulusal Parti hükümeti tarafından uygulanan ve bu doğrultuda yasalar çıkartarak ırksal ayrımcılığı savunan sistemdir.

Piketty'nin Önerileri: Küresel Varlık Vergisi ve Ötesi

Eşitsizlikle nasıl başa çıkacağız? Bu cevabı pek kolay bir soru değildir. Ekonomi araştırmaları, hatta Piketty'ninki gibi en çok satanlar bile, eşitsizliğin yükünü kimin çekeceği konusunda bize hala çok az şey anlatıyor. Örneğin ABD'de nüfusun en tepedeki % 1'i toplam milli gelirin % 20'sini ve servetin % 30'undan fazlasını almaktadır. Dünya çapında, nüfusun yaklaşık % 9'u küresel gelirin % 50'sini alırken, dünya nüfusunun en alt yarısı yalnızca % 7 alıyor.¹² Bu eşitsizlik, bir dizi sosyal, ekonomik ve politik faktörün imalattan hizmetlere ve daha farklı işlere kayması, sendikaların zayıflaması, refah sistemleri üzerindeki mali baskılar, küreselleşmenin yol açtığı ücret rekabeti dâhil olmak üzere 1980'lerden beri artmaktadır. 1920'lerden beri görülmeyen eşitsizlik artışlarını sürdürmek için birleştirilmiştir. Eşitsizliğin orta sınıfın talebini azaltarak ve yeniden dağıtım maliyetlerini artırarak ekonomik büyümeyi düşürdüğü artık bilinmektedir. Bu durum sosyal hareketliliği azaltarak yoksulluk tuzaklarına neden olmakta ve sosyal gerilimler yaratmaktadır. Piketty, bu distopik eğilimin panzehiri olarak küresel, koordine edilmiş bir servet vergisi öngörüyor ve yalnızca, kendi ekonomilerinde zaten büyük roller oynayan hükümetlerin diğer politikalarının başarısız olduğu durumlarda, servet yoğunlaşmasına böyle doğrudan bir saldırının başarılı olacağını savunuyor. Sermaye sahiplerinin yurtdışına kaçmasını önlemek için % 80'e varan oranlarda artan oranlı gelir ve miras vergilerini ile küresel düzeyde alınan servet üzerinden kademeli bir yıllık vergiyi tercih etmektedir.

Bu yaklaşım, genel olarak belirtilen gelir ve servet eşitsizliği ölçülerini kesinlikle azaltacaktır. Piketty'nin önerdiği vergilendirme sistemi ile ABD'de büyük servetleri muhafaza etmek zor olacaktır. Aksine servet sahipleri gelir dağılımının yeniden şekillendirilmesinde faydalı olduğunu iddia etmektedirler. Yine de, eşitsizliğin tipik bir Amerikalıya nasıl maddi olarak zarar verdiğini gösteren araştırmalar vardır. Dolayısıyla toplumsal sorunlar çözmek için ABD'nin daha fazla yeniden dağıtım ve müdahale yapmasını gerektirmektedir. Yazılarındaki temel varsayımı, zenginler daha da zenginleştikçe yoksulların daha da yoksullaştığıdır. Bugün zenginler vergi '*yüklerini*' daha da azaltmak isterken düzen ve istikrarı sağlamaya yönelik yaklaşımlar, orta ve işçi sınıfı tarafından ödenen vergilerle finanse edilen hukuki, güvenlik ve askeri kontrol sistemlerini orantısız bir şekilde finanse etmektedir. Devletin vergi gelirinin giderek daha azı, özel güvenlik ve emniyeti teşvik eden yapıcı sosyal programların harcamalarına tahsis edilmektedir (Dahms, 204:362)

¹²<https://theconversation.com/welfare-works-redistribution-is-the-way-to-create-less-violent-less-unequal-societies-128807>

Son yıllarda gelir eşitsizliğinin dinamikleri, özellikle 1980'lerin başlarında I.Dünya Savaşı'na kadar genişleyen eşitsizlik modeline dönüşünden bu yana, Piketty'nin ancak siyaset tarafından sınırlandırılabilceğini iddia ettiği bir mantıkla tutarlıdır. Sermayenin demokratik kontrolü şeklindeki bu mantığın etkilerine karşı koyacak politikaları hayal etmek mümkündür. Bu konudaki çözüm sermaye üzerindeki artan bir küresel vergi koymaktır. Ancak bu tür kurumların ve politikaların oluşturulması, önemli ölçüde uluslararası koordinasyon gerektirecektir. Maalesef, soruna verilen tepkiler uygulamada çok daha mütevazı ve etkisiz olacaktır (Piketty, 2014:560).

Thomas Piketty ve Eleştirilerini Anlamak

Thomas Piketty'nin *Yirmi Birinci Yüzyılda Kapital'i*, kapitalist ekonomilerde servet eşitsizliğinin nasıl geliştiğine dair bir incelemedir. Yazar, zenginlik ve eşitsizliğin tarihsel evrimini tanımlamak için 18. yüzyıla kadar uzanan verileri kullanır. Verilerle eşleşen bir model öneriyor ve bu modeli 21. yüzyılda artan servet eşitsizliğini tahmin etmek için kullanıyor. Bu senaryoyu önlemek için yüksek gelir ve servet üzerinde cezalandırıcı vergiler önermektedir. Bununla birlikte, eleştirileri, argümanındaki bağlantıların çoğunun koptuğunu göstermiştir. Elde ettiği literatürün çoğu, gelir dağılımındaki eşitsizliğin (Gini katsayısı ile ölçülür) damlama etkisini nasıl baltaladığına odaklanmıştır (Gaiha ve diğerleri, 2009:220). Diğer bir deyişle, gelir dağılımındaki eşitsizlik ne kadar yüksekse, yoksulluğun büyüme esnekliği o kadar düşüktür. Kapitalin ve daha sonra Chancel ve Piketty tarafından yapılan başka bir çalışmanın yayınlanmasıyla Hindistan'da 1922'den beri gelir eşitsizliğinin evriminde, odak noktası, en zengin % 1 ile en alttaki % 50 arasındaki gelir eşitsizliğine kaymıştır. Ana argüman, milyarlarların tepesindeki hızlı gelir artışının bir yan ürünü olduğudur (Chancel, Piketty, 2019:38). Bununla birlikte, Piketty'nin kitabında kafa karıştıran bir şey var: Ona göre, bugünün gelir eşitsizliği esas olarak işgücü gelirindeki eşitsizliğin bir sonucuysa, neden cildin % 90'ını servet dağılımını ve sadece % 10'unu gelir dağılımını incelemeye ayırmıştır? Bunun nedeni servet dağılımına ilişkin daha fazla veri bulunmasıdır. Nitekim Financial Times'a verdiği bir demeçte, servet eşitsizliğine ilişkin mevcut verilerin çok fazla ve sistematik olduğunu ifade etmektedir.

Tablo.2. Piketty'nin Temel İddiaları ve Eleştiriler

Piketty'nin Temel İddiası	Eleştirmenlerin Yanıtı
1. 1900'lı yıllarda Avrupa'da sermaye (kapital)-gelir oranları ve sermaye (kapital) eşitsizliği bugün olduğundan çok daha yüksekti.	Piketty'nin verileri, geçmişin ekonomik yapısını açıklama noktasında önemli bir bakış açısı sunmaktadır.
2. Sermaye (kapital) ve gelirin 200 yıl boyunca nasıl birlikte geliştiği basit bir model açıklanabilir.	Hayır. Model, emlak fiyatlarını yanlış ele almakta, sermaye ve emeğin gerçekçi olmayan bir şekilde ikame edilmesini gerektirmektedir. Bu nedenle 19. yüzyılın ortalarındaki büyük dalgalanmaları kaçırmaktadır. İktisatçılar bu iddiayı reddetmişlerdir.
3. Model, 21. yüzyılda sermaye (kapital)-gelir oranlarının artacağını ve sermayenin gelir içerisindeki payının da artacağını öngörmektedir.	Piketty'nin " <i>en zenginler en yüksek geliri elde eder</i> " iddiası ispata muhtaçtır. Tarih boyunca, en yüksek sermaye ile güçlü şirketleri arasındaki ilişki spekülâtif olarak değerlendirilmiştir.
4. En zenginler en yüksek geliri elde ederek, kazançlarının çoğunu biriktirme eğilimindedirler. Bu nedenle artan sermayenin eşitsizliği artırması beklenmektedir.	Hayır. Çoğu ekonomik model, ekonomik büyümenin dengelenebileceğini göstermektedir. Tarih, emeğin gelirdeki payının 300 yıllık kapitalizmde inişli çıkışlı olarak çok az değiştiğini göstermektedir. Ayrıca kapitalizmin tüm gelirleri artırma yönünde temel bir eğilimi olduğu da varsayılmaktadır.
5. Kapitalizmin yüksek ve merkezi zenginliğe yönelik temel bir eğilimi vardır.	Demokratik hükümetler 19 yüzyıl boyunca refah içinde genişlemiştir ancak düşük varlıklı bazı ülkeler ekonomik açıdan çökmüştür.
6. Yüksek sermaye (kapital) eşitsizliği demokrasiyi zarar verir.	

1980'lere ve 1990'lara hâkim olan "*damlama ekonomisi*" ideolojisi çürütülmüştür. Çünkü ekonomik büyüme otomatik olarak herkes için daha iyi yaşam üretmiyor. Uzmanlar arasında, yüksek eşitsizliğin toplumları istikrarsızlaştırdığı konusunda yaygın bir fikir birliği vardır. Artan eşitsizlik demokrasiyi, sosyal gruplar ve kurumlar arasındaki güveni zayıflatabilir ve hatta siyasi düzende önemli değişikliklere yol açabilir. Hatta eşitsizlikteki artışlarla birlikte aşırı radikal partilerin güçlenmesi ve iktidara gelmesine neden olabilir. Aslında eşitsizliği azaltmak için atılabilecek adımlar var, ancak çok fazla şey yapılmıyor. Piketty'nin gelecekte eşitsizliği artırma eğilimlerine ilişkin öngörüsü de esas olarak iki temelde eleştirilmektedir (Summers, 2014). Birincisi, yoğun teknolojik değişim oranı Batı'da ekonomik büyümeyi hızlandıracak ve büyümenin sermayeye

dönüş oranının üzerinde kalacağına inanmak için umut, ikincisi, araştırmasının merkezi olmayan “*gelişmekte olan piyasalar*” büyüyecek ve gelir dağılımını iyileştirecektir.

Piketty, mikro-ekonomik indirgemecilikten kaçınır. Eşitsizliği besleyen mevcut sermaye yoğunlaşması piyasa dinamiklerine bağlıdır, ancak yapısal olarak bu dinamiklerden ayrılmıştır. İnsanları, zorunlu olarak piyasalar-emek, üretim, dağıtım, tüketim vb-bağlayan ilişkisel modellerin olduğu bir topluma yöneltmiştir. Yine de çok az kişi, kurumsal araçların müşterileri dışında finansal-spekülatif faaliyetlerle doğrudan bağlantılıdır. Bu operasyonel ayrılık nedeniyle, mikro-ekonomik çalışma, makro-kurumsal kapitalizmin bireyci kalıntısı olan ekonomik eylemin analizi ile sınırlı kalmaktadır. Piyasalar, kendi başarılarına bırakıldıklarında bu tür bir etki yaratsalar bile, toplam etkileriyle doğrudan ilgilenmeden, olabildiğince verimli çalışırlar. Eşitsizlik bu sürecin bir türevi olarak toplumsal sorunlar şeklinde kendini gösterir ve düzeltmek için ekonomik dönüşümlerden ziyade politik dönüşümleri gerektirir. Ona göre eşitsizlik ekonomik ya da teknolojik değil daha çok ideolojik ve politiktir (Piketty,2020:20). Örneğin dışlananlar için yoksulluk ve fırsatların eksikliği yolsuzluğa bulaşmış liderlere, kontrolü ellerinde tutmalarına yardımcı olan Batılı hükümetlere ve şirketlere karşı kızgınlığı artırmıştır. Bunlar, Batılı güçler tarafından askeri ve siyasi olarak desteklenen rejimlerdir. Hepsi [futbol] kulüplerine mali kaynak sağlamak veya bazı silahları satmak için biraz kısıntı elde etmekten çok mutlular, diye yazıyor. Bu yüzden sosyal adalet ve demokrasi anlayışının Orta Doğu ülkelerindeki gençler arasında ilgi görmemesine şaşmamak gerekir.

Spesifik olarak, zenginler nasıl daha zengin olur? Herkesin serveti aynı oranda büyürse, Fransa'da olduğu gibi servet gelire göre daha büyük hale gelebilse de, dağılım değişmeyecektir. Zenginler, ya gelirlerinin daha büyük bir kısmını biriktirerek ya da yatırımlarından daha yüksek bir getiri elde ederek iki şekilde daha zengin olabilirler. Burada daha çok ikincisini vurgular, ama birincisini ima eder.¹³ Ancak bu uyarıları ele almak için politikaların gerekli olduğunu iddia edenlere eşit derecede etkili ve önemli iki yanıt, tahminlerinin ekonomik hatalara dayandığı ve önerdiği vergi politikalarının işler, ücretler ve gelir üzerinde olumsuz etkileri olacağıdır.

Sonuç

Thomas Piketty'nin *Yirmi Birinci Yüzyılda Kapital* isimli kitabı, zenginlik ve eşitsizlik hakkındaki ekonomik söylemimizi değiştirmiştir. Kitap bize, servet ve gelirdeki eşitsizliğin uzun dönemdeki evrimini ve müdahale edilmedikçe bu dağılımın nasıl gelişeceğini anlatmakta ve ekonominin doğal bir gerçek olmadığını savunuyor. Piyasalar, kârlar ve sermaye, seçimlere bağlı olan tarihsel yapılarıdır. Kölelik,

¹³ <https://www.heritage.org/report/understanding-thomas-piketty-and-his-critics>

feodalizm, sömürgecilik, komünizm ve aşırı kapitalizm nedeniyle milyarlarca insanın hayatını şekillendiren sosyal grupların maddi ve ideolojik etkileşimlerini araştırıyor.

Piketty, zenginlik ve eşitsizlikle ilgili çok sayıda uluslararası veriyi bir araya getirmede büyük hizmet sağlamıştır. Kitabı, aynı zamanda, kapitalizm ve içinde bulunduğumuz dönemde artan eşitsizlik arasındaki ilişkiye daha fazla dikkat çekmede son derece yararlı olmuştur. Belki de bu katkıların ışığında, analizini geleneksel neoklasik teorik temeller üzerine yerleştirmeyi seçmesi eleştirilmektedir. Onun sermaye tanımı, Marx'ın yaklaşımından büyük ölçüde farklıdır, ancak daha önemlisi, sermayeye artışını açıklamak için marjinal verimlilik teorisini kullanması eleştirilmektedir. Kapitalizmde uzun vadeli, büyük ölçüde haksız gelir ve servet eşitsizliğine yönelik içsel bir eğilimin belirlenmesi rahatsız edici olsa da bunun neoklasik dünya görüşünü terk etmeden anlaşılabilmesi ve ele alınabileceği iddia edilmektedir. Son olarak, bu teorik sorunların yokluğunda bile, sermayeye artışı çok sayıda tarihsel ve toplumsal belirlenime tabi karmaşık bir dağıtım sorunudur (Kotz ve diğerleri,2019:3). Bu yüzden küresel sistemimizin ekonomik ve politik olarak çok istikrarsız olduğunu ve harekete geçilmemesi durumunda bunun felakete yol açacağını söylüyor. Piketty'nin yapmadığı şey, eşitsizliğin neden kötü olduğunu ya da insanların eşitsizliği neden önemsedini bize anlatmaktır, ancak burada kişisel inançları hakkında bazı bilgiler edinebilmemiz mümkündür.

Piketty, yüzyıllar boyunca insanlığın ilerlemesinin en büyük itici gücünün, mülkiyet hakları iddiası ya da istikrar arayışı değil, eşitlik ve eğitim mücadelesi olduğu sonucuna varıyor. Yani eşitsizliğin ekonominin veya teknolojik değişimin sonucu olmadığını, köklerinin ideoloji ve politikadan kaynaklandığını altını özellikle çiziyor. 1980'lerden beri bu ilerlemeyi rayından çıkaran yeni aşırı eşitsizlik çağının, kısmen komünizme karşı bir tepki olduğunu, ancak aynı zamanda cehaletin, entelektüel uzmanlaşmanın ve çatışmacı kimlik siyasetine doğru sürüklenmemizin meyvesidir. Piketty'nin kitabıyla başlattığı tartışma yakın gelecekte sona ermeyecek gibi gözükmektedir. Servet eşitsizliğini azaltmaya yönelik tahminlerini sağlam argümanlarla çürütmek ve mücadele edenlere yardım etmek için olumlu çözümler sunmak bu tartışmayı kazanmanın en iyi yoludur.

Extended Summary

As the gap between rich and poor continues to widen, the heated debate on economic inequality has become a political hotspot in the US and Europe. This development has attracted the attention of numerous academics and has been the subject of various studies. In particular, French economist Thomas Piketty's groundbreaking analysis of economic inequality in the West occupies an important place. The book, *Capital in the Twenty-First Century*, is an inquisitive work that

has attracted a great deal of attention in both popular and academic circles, and it offers meaningful and compelling warnings about the future of capitalism. The book has been noted for its bold and provocative predictions of the continued rise of inequality in the twenty-first century, as well as for its comprehensive presentation of detailed historical statistics on inequality. While most people can see the rich getting richer and the poor getting poorer, Piketty has demonstrated this phenomenon with solid data and analysis. According to him, capitalism tends to increase wealth and inequality. So, Piketty says, it's time to see if a few zeros need to be taken out of the ten-figure fortunes that the world's club of billionaires has amassed.

This iniquitable dynamic of capitalism is not due to the way free markets are described in textbooks (e.g. natural monopolies) or the failures of economic institutions (e.g. the failure to regulate these monopolies), but rather to the fundamental way capitalism works. At this point, *Capital in the Twenty-First Century* describes the dangers of socio-economic inequality in the history of capitalism. It shows how inequality can fundamentally undermine sustainable economic growth and how the damage is done over time. Piketty has convincingly documented in detail how neoliberal policies have unleashed the worst socio-economic inequalities in history. His analysis is supported by a recent Oxfam report that shows that just eight multi-billionaires own the same amount of capital as half the world's population.

This article analyses how Piketty has provided momentum for an egalitarian agenda by examining the key conceptual, historical and normative claims of *Capital in the Twenty-First Century*. By addressing Piketty's fundamental conceptual and historical claims about the dynamics of inequality, the normative claims of his explanations of inequality are discussed. Within this framework, *Capital in the Twenty-First Century* attempts to set an agenda for the future by addressing some strategies for an egalitarian socio-economic system as a political philosophy and by showing the role of politics in determining alternative approaches.

Çıkar Çatışması Beyanı

"Piketty'nin Kapital'indeki Sermaye, Yoksulluk Ve Eşitsizlik Yaklaşımı Üzerine Bir Değerlendirme" başlıklı makalemizde herhangi bir kişi veya kurumla çıkar çatışmasının bulunmadığını beyan ederiz.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı

Bu çalışmada yazarlar eşit oranda katkı sağlamışlardır.

KAYNAKÇA

- Ataman, Berrin Ceylan. (2014), Kitap İncelemesi: Thomas Piketty'nin 21. YY'da Eşitsizlik Dinamiklerini Bir Kıt'a Avrupası Bakış Açısından Değerlendirmesi, *Ankara Üniversitesi, SBF Dergisi*, Cilt: 69 Sayı: 3, 631 - 637
- Beker, V.A.(2014), Piketty: inequality, poverty and managerial capitalism, *Real-world Economics Review*, Issue no. 69
- Berman Sheri.(2014), "Francis Fukuyama's 'Political Order and Political Decay,'" *New York Times*, September 11, www.nytimes.com/2014/09/14/books/review/francis-fukuyamas-political-order-and-political-decay.html
- Birdsall, Nancy.(2014), *Thomas Piketty's Capital and the Developing World*, <https://www.ethicsandinternationalaffairs.org/2014/thomas-piketlys-capital-and-the-developing-world/> December 2014
- Boratav, K. (2014). Kitap İncelemesi: "21. Yüzyılda Kapital" Üzerine Notlar, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, Cilt: 69, Sayı:3, 9-36
- Chancel L, T. Piketty.(2019), *Indian income inequality, 1922–2014: From British Raj to Billionaire Raj?* WIDER (2017), *The review of income and wealth*, Volume65, IssueS1, November, p.S33-S62
- Dahms, Harry F.(2015), Toward a Critical Theory of Capital in the 21st Century: Thomas Piketty between Adam Smith and the Prospect of Apocalypse, *Critical Sociology*, Volume: 41, Issue: 2, pp:359-374
- Delalande, Nicolas.(2015), Toward a Political History of Capital? *Annales. Histoire. Sciences Sociales*, Volume 70, Issue 1, 2015, pp:47-59
- Dolcerocca, A and G. Terzioglu (Winter 2015), 'Interview with Thomas Piketty: Piketty responds to criticisms from the left, *Potemkin Review*, vol.1, n°1. Available from: < <http://www.potemkinreview.com/pikettyinterview.html>> (29 April 2015).
- Gaiha R, K. Imai, M.A. Nandhi.(2009), Millennium development goal of halving poverty in Asia: Progress, prospects and priorities, *Journal of Asian and African Studies*, Volume: 44 issue: 2, pp: 215-237
- Gordon, David.(2018), *Inequality, Capital, and the Problem of Piketty, The Austrian A Publication Of The Mises Institute, Vol. 4, No. 1 January – February, pp.15-18***
- Hopkin, Jonathan.(2014), The politics of Piketty: what political science can learn from, and contribute to, the debate on Capital in the twenty-first century, *The British Journal of Sociology*, Dec;65(4), pp:678-95
- <https://theconversation.com/welfare-works-redistribution-is-the-way-to-create-less-violent-less-unequal-societies-128807>

- <https://theconversation.com/why-inequality-matters-for-the-rich-and-the-poor-47804>
- <https://www.jacobinmag.com/2020/10/thomas-piketty-class-struggle-book-review>
- <https://www.newyorker.com/magazine/2020/03/09/thomas-piketty-goes-global>
- Kevin J. Lansing, Agnieszka Markiewicz.(2018), Top Incomes, Rising Inequality and Welfare, *The Economic Journal*, Volume128, Issue608, February, pp:262-297
- Kopczuk, Wojciech, and Saez, Emmanuel (2004) Top wealth shares in the United States, 1916–2000: Evidence from estate tax returns, *National Tax Journal*, 57 (2, Pt. 2), pp:445–88
- Kotz D. M. (2015), *The Rise and Fall of Neoliberal Capitalism*, Cambridge MA, Harvard University Press, pp:50-63
- Kotz David M, Terrence McDonough and Cian McMahon.(2019), Reading Capital in the Twenty-First Century: Thomas Piketty and Political Economy, *Revue de la régulation, Capitalisme, institutions, pouvoirs*, 26|2nd semestre/Autumn
- Lemieux, T. (2006), Postsecondary education and increasing wage inequality, *American Economic Review Papers and Proceedings*, Vol. 96 (2), pp:195-9
- Milanovic, Branko.(2014), The Return of “Patrimonial Capitalism”: A Review of Thomas Piketty’s Capital in the Twenty-First Century, *Journal of Economic Literature*, 52(2), pp:519–534
- O’Brien, John Eustice .(2020), Thomas Piketty’s Historical-Institutional Study of Wealth and Income Inequality, *Critical Sociology*, Volume: 46 issue: 7-8, pp:1311-1325
- OECD.(2014), *Education at a Glance 2014*, OECD indicators, OECD Publishing, <https://www.oecd.org/education/Education-at-a-Glance-2014.pdf>
- O’Neill Martin.(2017), Survey Article: Philosophy and Public Policy after Piketty, *Political Philosophy*, Volume25, Issue3, September 2017, pp:343-375
- Piachaud David.(2014), Piketty's capital and social policy, *The British Journal of Sociology*, Volume 65, Issue 4, Special Issue: Piketty Symposium, December 2014, pp.696-707
- Piketty Thomas.(2014), *Yirmi Birinci Yüzyılda Kapital*, (Çeviren:Hande Koçak), İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul
- Piketty Thomas.(2020), *Capital and Ideology*, Harvard University Press
- Randall G. Holcombe.(2014), Capital and labor, Past and present, in the context of Piketty’s *Capital*, *The Review of Austrian Economics*, Volume 28, pp:195–207
- Rieder Maria & Theine Hendrik.(2019), Piketty is a genius, but ...’: an analysis of journalistic delegitimation of Thomas Piketty’s economic policy proposals, *Critical Discourse Studies*, Volume 16, Issue3, pp.248-263

- Robinson William I.(2018), Capitalism in the Twenty-First Century: Global Inequality, Piketty, and the Transnational Capitalist Class, Twenty-First Century Inequality& Capitalism: Piketty, Marx and Beyond, *Series:Studies in Critical Social Sciences*, Volume: 116,Volume (Editors: Lauren Langman and David A. Smith), ISBN: 978-90-04-35704-4, pp:238–254
- Rubén M. Lo Vuolo.(2015), Piketty's Capital, His Critics and Basic Income, *Basic Income Studies*, Volume 10, Issue 1, pp.29-43
- Stiglitz. Joseph.(2014), *Eşitsizliğin Bedeli*, (Çev:Ozan İşler), İletişim Yayınları, İstanbul
- Summers, L.H. (2014), The inequality puzzle, Democracy, *A Journal of Ideas*, Vol (33).
- Sutch Richard.(2017), *The One Percent across Two Centuries: A Replication of Thomas Piketty's Data on the Concentration of Wealth in the United States*, Published online by Cambridge University Press, **13 October**
- Vallier, K. (2019), Rawls. Piketty. and the Critique of Welfare-State Capitalism, *Journal of Politics*, 81 (1), pp:142-152
- Varsha, S. S. Kulkarni, Raghav Gaiba.(2020), Beyond Piketty: A new perspective on poverty and inequality in India, Journal of Policy Modeling, Available online 17 November*
- Warshawsky Mark J.(2016), *Review and Critique of Piketty's Capital in the Twenty-First Century*, Mercatus Research, Mercatus Center at George Mason University, Arlington, VA, June
- Wilkinson, R.,& Pickett, K. (2010), *The Spirit Level:Why Equality is Better For Everyone*. London: Penguin
- World Bank.(2005), *World Development Report 2006: Equity and Development* (Washington, D.C.econ.worldbank.org/external/default/main?pagePK=64165259&theSitePK=469372&piPK=64165421&menuPK=64166093&entityID=000112742_20050920110826)

